

Таким чином, належним позивачем у справах про визнання недійсними правочинів із вадами волі є: а) сторона правочину, волевиявлення якої не відповідає її внутрішній волі; б) заінтересована особа, майнові чи особисто немайнові права та інтереси якої порушені дефектним правочином.

Незважаючи на актуальність та практичну необхідність, проблема визначення належного позивача у справах про визнання недійсними правочинів із вадами волі залишається поза увагою науковців, що зумовлює доцільність подальшого більш детального її дослідження.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Цивільно-процесуальний кодекс України від 18.03.2004 р. № 1618-IV. *Відомості Верховної Ради України*. 2004. № 40-41, 42. Ст. 492.
2. Цивільний Кодекс України від 16 січня 2003 р. № 435-IV. *Відомості Верховної Ради України*. 2003. №№ 40-44. С. 356.
3. Про судову практику розгляду цивільних справ про визнання правочинів недійсними : Постанова Пленуму Верховного Суду України від 06.11.2009 р. № 9. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/v0009700-09>
4. Грибанов В.П. Осуществление и защита гражданских прав. Москва : «Статут», 2000. 411 с.
5. Михайлов С.В. Категория интереса в российском гражданском праве. Москва : «Статут», 2002. 205 с.
6. Постанова Верховного Суду України від 25.05.2016 р. № 57933051. URL: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/57933051>.
7. Аналіз окремих питань судової практики, що виникають при застосуванні судами рекомендаційних роз'яснень, викладених у постанові Пленуму Верховного Суду України від 6 листопада 2009 р. № 9 «Про судову практику розгляду цивільних справ про визнання правочинів недійсними». URL: https://protocol.ua/ua/vssu_analiz_sudovoi_praktiki_pri_zastosuvanni_sudami_roz_yasnen_vikladenih_u_post_plenumu_vsu/
8. Недійсність правочинів: коментар судової практики / За заг. ред. І.В. Спасибо-Фатєєвої. Харків : Право, 2018. 264 с.
9. Постанова Верховного суду України від 05.04.2018 р. № 73304618. URL: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/73304618>.
10. Рішення Дзержинського районного суду м. Харкова від 04.03.2010 р. № 51234053. URL: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/51234053>.
11. Рыженков А.Я. Юридический состав кабальной сделки: проблемы теории и практики. *Вестник Пермского университета: Юридические науки*. 2012. Вып. 2(16). С. 151–159.

УДК 347.77

КОМЕРЦІАЛІЗАЦІЯ ОБ'ЄКТІВ ПРАВА ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ НА СЕЛЕКЦІЙНІ ДОСЯГНЕННЯ: СОРТИ РОСЛИН

COMMERCIALIZATION OF OBJECTS OF RIGHT OF INTELLECTUAL PROPERTY ON PLANT-BREEDING ACHIEVEMENTS: PLANT VARIETY

Бобонич Є.Ф.,

кандидат юридичних наук,

завідувач сектору судово-претензійної роботи відділу правового забезпечення та розробки законодавства у сфері охорони прав на сорти рослин Українського інституту експертизи сортів рослин

Карнич М.К.,

старший науковий співробітник сектору договірної роботи відділу правового забезпечення та розробки законодавства у сфері охорони прав на сорти рослин Українського інституту експертизи сортів рослин

У статті аналізуються питання трансформації об'єктів права інтелектуальної власності в інноваційний продукт, придатний для виробництва і ринку. Створення нових сортів рослин потребує значного вкладу знань, праці, матеріальних ресурсів, коштів та часу. Отримання певних виключних прав на новий сорт надає кращі можливості селекціонерам, які створили сорт, та компенсує їх витрати на створення сорту. Сорт рослин не має права на поширення на території України без державної реєстрації прав на нього. Основними способами комерціалізації об'єктів права інтелектуальної власності є: використання об'єктів права інтелектуальної власності у власному виробництві; внесення прав на об'єкти права інтелектуальної власності до статутного капіталу підприємства; передача (продаж) прав на об'єкти права інтелектуальної власності шляхом уступки прав на об'єкти інтелектуальної власності (продаж) та/або передача прав на використання об'єктів права інтелектуальної власності за ліцензійним договором. Правова охорона права інтелектуальної власності на сорти рослин покликана забезпечити можливість трансформації селекційних досягнень в інноваційний продукт, придатний для виробництва і ринку. Окрема увага приділяється видам спорів, що можуть виникати в процесі реалізації майнових та/або особистих немайнових (авторських) прав інтелектуальної власності на сорти рослин в Україні. Такі спори можна класифікувати на чотири групи: порушення у правовідносинах між автором і власником сорту рослин; порушення у правовідносинах між заявником сорту рослин і реєструючим органом; порушення у правовідносинах між власником сорту рослин і насінним господарством; порушення у правовідносинах між продавцем насіння того чи іншого сорту рослин і сільгоспвиробником (фермером). У роботі викладені науково обґрунтовані рекомендації щодо удосконалення нормативно-правової бази у сфері інтелектуальної власності на сорти рослин.

Ключові слова: сорт, сорт рослин, новий сорт рослин, інтелектуальна власність, правове регулювання, селекційна діяльність.

In the article the questions of transformation of objects of right of intellectual property are analysed in an innovative product suitable for a production and market. Creation of new varieties of plants needs the considerable deposit of knowledge, labour, material resources, money and time.

The receipt of certain absolute titles on a new variety creates the best possibilities for selectionists, that created a sort, and compensates their charges on creation of sort. The plants variety has no authority on distribution on territory of Ukraine without state registration of rights on him. The basic methods of commercialization of objects of right of intellectual property are: the use of objects of right of intellectual property in an own production; bringing of rights on the objects of right of intellectual property to the charter capital of enterprise; assignment (sale) of rights on the objects of right of intellectual property by the way of assignment of rights on the objects of intellectual property (sale) or assignment of rights on the use of objects of right of intellectual property by licensed agreement. A legal safeguard is right intellectual property on the plants variety called to provide possibility of transformation of plant-breeding achievements in an innovative product suitable for a production and market. Separate

attention is spared to the types of disputes, that can arise up in the process of realization of property or personal unproperty (authorial) intellectual properties rights on the plant variety in Ukraine. Such disputes can be classified on four groups: violation in legal relationships between an author and proprietor of plant variety; violations is in legal relationships between the declarant of plant variety and recording organ; violations is in legal relationships between the proprietor of plant variety and seminal economy; violations is in legal relationships between the salesman of seed of that or other plant variety and farmers. The marked task decides through the prism of development of suggestions in relation to the improvement of legal and organizational principles of functioning and development of sphere of guard of rights on the plant variety.

Key words: variety, plant variety, the new plant variety, intellectual property, legal regulation, breeding activities.

Актуальність теми дослідження зумовлена тим, що захист права інтелектуальної власності на сорти рослин як об'єкти селекційних досягнень є одним із пріоритетів інтеграції України в світовий ринок у системі Світової організації торгівлі (СОТ) та в Європейське Співтовариство (ЄС). Створення нових сортів рослин потребує значного вкладу знань, праці, матеріальних ресурсів, коштів та часу. Отримання певних виключних прав на новий сорт надає кращі можливості селекціонерам, які створили сорт, та компенсує їхні витрати на створення сорту. Сорт рослин не має права на поширення на території України без державної реєстрації прав на нього. Крім цього, сорт рослин має пройти державне сорто-випробування. У разі відсутності охорони прав селекціонера вказані цілі досягти складно, оскільки третім особам ніщо не заважатиме займатися розмноженням насінневого або іншого посадкового матеріалу виведеного селекціонером сорту і здійснювати комерційний збут без визнання праці селекціонера.

Варто додати, що правова охорона права інтелектуальної власності на сорти рослин покликана, зокрема, забезпечити можливість трансформації селекційних досягнень в інноваційний продукт, придатний для виробництва і ринку, що є найбільш важливим у ланцюжку, який зв'язує науку і винахідника зі споживачем.

Натомість реалізація майнових та/або особистих немайнових (авторських) прав інтелектуальної власності на сорти рослин в Україні нерідко супроводжується спорами між окремими учасниками ринку сортів рослин в Україні, тому питання комерціалізації об'єктів права інтелектуальної власності на селекційні досягнення (сорти рослин) та порядок вирішення спорів щодо них набувають важливого значення.

Значний внесок у розвиток досліджень щодо правового регулювання права інтелектуальної власності на селекційні досягнення (сорти рослин) зробили такі вчені, як О.В. Кохановська, Н.С. Кузнецова, О.В. Дзера, С.І. Мельник, Н.Б. Линчак, Н.Б. Якубенко, С.О. Ткачик, Н.В. Лещук, О.В. Захарчук та ін.

Основна мета статті полягає в осмисленні проблематики комерціалізації об'єктів права інтелектуальної власності на селекційні досягнення (сорти рослин) та видів спорів щодо порушень майнових та/або особистих немайнових (авторських) прав інтелектуальної власності на сорт рослин в Україні.

Реалізація вказаної мети потребує вирішення таких завдань: дослідити поняття комерціалізації об'єктів права інтелектуальної власності, національне законодавство щодо умов використання об'єктів права інтелектуальної власності, види спорів щодо реалізації майнових та/або особистих немайнових (авторських) прав інтелектуальної власності на сорти рослин в Україні.

Комерціалізація об'єктів інтелектуальної власності – це взаємовигідні дії всіх учасників процесу перетворення результатів інтелектуальної діяльності на ринковий товар із метою отримання прибутку чи іншої ринкової вигоди.

Метою комерціалізації об'єктів права інтелектуальної власності є отримання прибутку шляхом використання таких об'єктів у власному виробництві або продажу чи передачі прав на їх використання іншим юридичним чи фізичним особам.

Основними способами комерціалізації об'єктів права інтелектуальної власності є:

- використання об'єктів права інтелектуальної власності у власному виробництві;
- внесення прав на об'єкти права інтелектуальної власності до статутного капіталу підприємства;
- передача (продаж) прав на об'єкти права інтелектуальної власності шляхом уступки прав на об'єкти інтелектуальної власності (продаж) та/або передача прав на використання об'єктів права інтелектуальної власності за ліцензійним договором.

Розглянемо порядок комерціалізації інтелектуальної власності та використання результатів інтелектуальної власності на умовах укладання договору користувача із власником зазначеного об'єкта.

Укладання договорів є принциповим положенням чинного законодавства України про інтелектуальну власність. Будь-яке позадоговірне використання об'єкта інтелектуальної власності чинним законодавством оцінюється як порушення прав на цей об'єкт.

Другим принциповим положенням використання об'єктів інтелектуальної власності є їх платний характер. Право розпоряджатися об'єктом має його власник, тому він може надати дозвіл і на безоплатне користування. Це право власника об'єкта. Проте здебільшого договори є платними, взаємовигідними, двосторонніми.

Договори про передачу права інтелектуальної власності, як зазначено чинним законодавством України, варто здійснювати в письмовій формі і зареєструвати в чинному порядку.

Майнові права на об'єкт права інтелектуальної власності є сукупністю права володіти, користуватися та розпоряджатися цим об'єктом.

Продаж майнових прав інтелектуальної власності у повному обсязі здебільшого проводиться через договір купівлі-продажу або обмінної угоди, за яким у результаті передачі права власності на об'єкт інтелектуальної власності (продажу охоронного документа – патента або свідоцтва) власник як сторона, яка продає, втрачає всі майнові права на нього. Тобто якщо продано патент на сорт рослини, то він перереєструється на ім'я нового правовласника і до нього переходять всі майнові права на цей об'єкт.

Частіше передається лише право користування об'єктом інтелектуальної власності.

Найбільш поширеними договорами на використання об'єктів інтелектуальної власності є ліцензійні договори.

Власник прав на будь-який об'єкт інтелектуальної власності (ліцензіар) може продати ліцензію (видати дозвіл на користування об'єктом інтелектуальної власності) будь-якій особі (ліцензіату), якщо він не хоче або не в змозі використовувати відповідний об'єкт.

Продаючи ліцензію, переслідують мету отримання прибутку, не втрачаючи капіталу на виробництво та освоєння ринку. Продаж ліцензії – це шлях впровадження технології на ринку без продажу товарної продукції. Доходами від продажу ліцензій юридичні або фізичні особи покривають свої витрати на наукові дослідження.

Придбання або продаж ліцензії є діловою угодою. Факт продажу або купівлі ліцензії юридично оформлюється ліцензійним договором, який відрізняється від інших договорів тим, що продається або купується нематеріальний об'єкт. Особа, яка придбала ліцензію, отримує право на використання об'єкта інтелектуальної власності лише на зумовленій ліцензійним договором території та на певний термін.

Залежно від обсягу прав, що передаються, за чинним Цивільним кодексом України розрізняють виключну, одичну і невиключну ліцензії.

Виключна ліцензія видається тільки одній особі і включає можливість використання ліцензіатом об'єкта права інтелектуальної власності у сфері, що зумовлена цією ліцензією. Під час надання виключних прав застосовується триада правомочностей: володіння, користування і розпорядження. Ця ліцензія найбільш вигідна для ліцензіата, оскільки вона надає йому змогу використати предмет ліцензії з найбільшою для себе вигодою.

Одинична ліцензія також видається тільки одному ліцензіату і виключає можливість видачі ліцензіатом іншим особам ліцензій на використання об'єкта права інтелектуальної власності у сфері, що обмежена цією ліцензією, але не виключає використання ліцензіатом цього об'єкта в цій сфері.

Невиключна ліцензія не виключає можливості використання ліцензіатом об'єкта права інтелектуальної власності й видачі ним іншим особам ліцензій на використання об'єкта в цій сфері.

За ліцензійним договором завжди передбачається виплата певної грошової винагороди ліцензіару. Здебільшого продаж ліцензії здійснюється за розрахунковою договірною ціною з орієнтиром на ціни внутрішнього і зовнішнього ринків.

Чинне законодавство України про інтелектуальну власність містить ще одну, так звану відкриту, ліцензію, за якою власник патенту (свідоцтва) на об'єкт права інтелектуальної власності має право подати до Установи заяву для офіційної публікації про готовність надання будь-якій особі дозволу на використання запатентованого об'єкта права інтелектуальної власності. Тобто власник патенту оголошує відкриту ліцензію для будь-якої особи, яка забажає скористатися цим запатентованим об'єктом. Задля стимулювання відкритих ліцензій у законодавстві встановлена певна пільга для власників патентів – збір за підтримання чинності патенту в такому разі зменшується наполовину, починаючи з року наступного за роком публікації такої заяви.

Основними видами ліцензійних платежів є роялті, паушальні та комбіновані платежі.

Роялті – вид платежів, який платити ліцензіат ліцензіару протягом усього терміну дії ліцензійного договору чи у вигляді відсотка від суми прибутку чи суми обороту від випуску продукції.

Паушальний платіж – це виплата ліцензіарові визначеної, зафіксованої в договорі суми ще до початку масового випуску ліцензійної продукції з подальшою виплатою залишку розрахункової ціни у вигляді роялті. Таким чином, ліцензіар має змогу отримувати відрахування від реального доходу ліцензіата протягом усього терміну дії ліцензійного договору.

Поряд із загальним розумінням, у державній політиці відсутні дієві механізми підтримки впровадження високотехнологічних розробок, а ті, що існують, є малоефективними. Має існувати система поширення необхідних знань, надання консультацій і, не в останню чергу, фінансової підтримки.

В Україні немає єдиного координаційного органу, який стимулював би прийняття рішень, що дадуть змогу довести інновації до рівня комерційних продуктів. Надзвичайно важливим є налагодження співпраці за схемою «місцеві органи влади–бізнес–наука», створення організаційних структур, що здійснюють інноваційну діяльність, – це технопарки, бізнес-інкубатори, інноваційні центри, які сприяли би впровадженню у виробництво нової техніки і технологій.

Щодо видів порушень майнових та/або особистих немайнових (авторських) прав інтелектуальної власності на сорт рослин в Україні, їх можна класифікувати на чотири групи:

– порушення, що можуть виникати у правовідносинах між автором і власником сорту рослин. Тут спори можуть виникати на етапі створення сорту, коли власника сорту ще немає, а є замовник, який фінансує його створення і претендує на володіння сортом. Закон України «Про охорону прав на сорти рослин» передбачає, що якщо сорт створено автором сорту у зв'язку з виконанням договору про створення сорту за замовленням, то якщо договором про створення сорту за замовленням між замовником і автором сорту не передбачено інше, право на подання заявки на сорт належить автору сорту та замовнику спільно (ч. 1 ст. 17 Закону) [1]. Тому питання про права на авторство та майнові права на сорт рослин мають оговорюватися між замовником і виконавцем ще перед початком роботи;

– порушення, що можуть виникати у правовідносинах між заявником сорту рослин і реєструючим органом. Під час реєстрації сорту також можуть виникнути якісь проблеми, наприклад, сорту відмовляють у реєстрації. Це може статися на стадії подання заявки чи проведення її експертизи, під час польових чи лабораторних випробувань, або після узагальнення результатів. На цьому етапі є процедури формальної експертизи і кваліфікаційної експертизи заявки та експертизи назви сорту. *Формальна експертиза* – це правильність заповнення документів заявки, сплата відповідного збору і наявність зразка сорту. *Формальна експертиза* проходить протягом двох місяців і заявник одержує відповідь, чи включається сорт до кваліфікаційної експертизи. На цьому етапі, як правило, суперечок не виникає. *Кваліфікаційна експертиза* триває 2–3 роки. Установа, яка виконує кваліфікаційну експертизу, – Український інститут експертизи сортів рослин. Із метою здійснення експертизи формується програма, на основі якої експерт досліджує кількісні показники сорту, стійкість до екстремальних факторів зовнішнього середовища, а після збирання урожаю в лабораторії інституту досліджують якісні показники зразків. Паралельно в інституті вивчають відмінність, однорідність та стабільність сорту. Якщо ознак відмінності не зафіксовано, чи сорт неоднорідний, чи нестабільний – заявка відхиляється від подальших випробувань.

За випробувань вивчають охороноздатність сорту і придатність його до поширення, яка базується на критеріях заборони поширення. Охороноздатність сорту – це відмінність, однорідність, стабільність; *критерії заборони поширення* – це показники, що характеризують сорт як такий, що становить загрозу життю і здоров'ю людей, завдає шкоди рослинному і тваринному світу та довкіллю, і які не задовольняють потреби суспільства;

– порушення, що можуть виникати у правовідносинах між власником сорту рослин і насіннєвим господарством. Між власником сорту і господарством, яке його розмножує, можуть виникнути конфлікти з приводу виплати роялті, наприклад якщо насіння не вдалося реалізувати. У цьому випадку необхідно вивчати умови ліцензійної угоди, в яких має бути оговорена виплата роялті, – від кількості проданого насіння чи від кожної тонни вирощеного (розмноженого) насіння, чи якісь інші умови;

– порушення, що можуть виникати у правовідносинах між продавцем насіння того чи іншого сорту рослин і сільгоспвиробником (фермером). Продавцем насіння може бути як власник сорту, так і насіннєве господарство чи дистриб'ютор (посередник). Нині відносини між продавцем насіння і фермером/виробником – найширше поле, де найчастіше відбуваються порушення. Перш за все, невідповідність придбаного насіння певного сорту задекларованим ознакам за стійкістю, якістю та урожайністю. Якщо виробник вирощує урожай конкретного сорту під контракт поставки відповідної сировини переробнику, а в результаті виростив не те, що треба, то конфлікт неминучий, адже умови контракту не виконуються і суб'єкти зазнають втрат.

Основними способами комерціалізації об'єктів права інтелектуальної власності є: використання об'єктів права інтелектуальної власності у власному виробництві; внесення прав на об'єкти права інтелектуальної власності до статутного капіталу підприємства; передача (продаж) прав на об'єкти права інтелектуальної власності шляхом уступки прав на об'єкти інтелектуальної власності (продаж) та/або передача прав на використання об'єктів права інтелектуальної власності за ліцензійним договором.

Види порушень майнових та/або особистих немайнових (авторських) прав інтелектуальної власності на сорт рослин в Україні можна поділити за чотири групи: пору-

шення у правовідносинах між автором і власником сорту рослин; порушення у правовідносинах між заявником сорту рослин і реєструючим органом; порушення у правовідносинах між власником сорту рослин і насіннєвим господарством; порушення у правовідносинах між продавцем насіння того чи іншого сорту рослин і сільгоспвиробником (фермером).

Створення ефективної системи охорони прав на сорти рослин забезпечить належну трансформацію селекційних досягнень в інноваційний продукт, придатний для виробництва і ринку, що є найбільш важливим у ланцюжку, який зв'язує науку і винахідника зі споживачем [2].

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Про охорону прав на сорти рослин : Закон України від 17 січ. 2002 р. № 2986. *Відом. Верхов. Ради України (ВВР)*. 2002. № 23. Ст. 163.
2. Захарчук О.В. Теоретико-методологічні та практичні основи функціонування ринку рослин. Київ : Видавництво «Алефа», 2009. 290 с.

УДК 342.7

ОСОБЛИВОСТІ ЕВТАНАЗІЇ В ЯПОНІЇ ТА ПІВДЕННІЙ КОРЕЇ DISTINCTIONS OF EUTHANASIA IN JAPAN AND SOUTH KOREA

Булеца С.Б.,

*доктор юридичних наук, професор,
завідувач кафедри цивільного права та процесу
ДВНЗ «Ужгородський національний університет»*

Killing both pain and patient may be good morals, but is far from certain it is good law.

Lord Edmund Davies

У статті розглянуто особливості евтаназії в країнах Східної Азії – Японії та Південній Корей. Установлено, що особливість евтаназії в цих країнах полягає в тому, що відсутнє правове регулювання евтаназії, натомість існують окремі закони, які дозволяють відмову від лікування, передбачають надання паліативної допомоги пацієнтам тощо. Основна перепона для офіційного запровадження активної евтаназії в цих країнах – це релігія. У Японії для застосування пасивної евтаназії необхідно виконати три умови: 1) пацієнт повинен страждати від невиліковної хвороби і бути на кінцевих стадіях захворювання, від якої він/вона навряд чи зможе відновитись; 2) пацієнт повинен дати письмову згоду на припинення лікування, яка має бути збережена до його смерті. Якщо пацієнт не в змозі дати чітку згоду, вона може бути визначена за допомогою попереднього письмового документа, такого як жива воля або свідчення сім'ї; 3) пацієнт може бути підданий пасивній евтаназії шляхом припинення медикаментозного лікування, хіміотерапії, діалізу, штучного дихання, переливання крові, крапельниці тощо.

У Південній Корей існують два закони, що регулюють рішення пацієнтів про припинення лікування. Закон про боротьбу з раком гарантує, що хворі на рак мають право на отримання паліативної допомоги. Однак така допомога надається лише пацієнтам з раковими захворюваннями. Лікарі не зобов'язані пояснювати термінові умови пацієнтам та їхнім сім'ям, а відповідних положень щодо інформованої згоди не існує. Закон «Про медичне обслуговування в хоспісі для продовження життя», ухвалений 2016 р., дозволяє невиліковно хворим людям у віці від 19 років і старше вимагати відмови від лікування. Цей акт був введений у дію в лютому 2018 р. Лікування, що підтримує життя, юридично визначено за таких умов: серцево-легенева реанімація (СЛР), гемодіаліз, препарати для лікування раку та штучні респіратори. Корейські лікарі більш негативно ставляться до активного закінчення життя (активна евтаназія "Physician-assisted death – PAD" (смерть за допомогою лікаря) та суїцид за допомогою лікаря "Physician-assisted suicide" – PAS).

Ключові слова: евтаназія, смерть, пацієнт, право, життя, лікар, лікування.

The article deals with the features of euthanasia in the countries of East Asia – Japan and South Korea. It has been established that the euthanasia feature in these countries is that there is no legal regulation of euthanasia, and there are separate laws that allow refusal of treatment, provide for the provision of palliative care to patients, etc. The main obstacle to the official introduction of active euthanasia in these countries is religion. In Japan, for the application of passive euthanasia, three conditions must be met: 1) the patient must suffer from an incurable illness and be in the final stages of the illness from which he / she is unlikely to be able to recover; 2) the patient must express his or her consent to discontinue treatment, and this consent must be obtained and preserved until the death of the latter. If the patient is not able to give a clear consent, their consent may be determined by means of a prior written document such as a living will or family testimony; 3) the patient may be subjected to passive euthanasia by stopping the medication, chemotherapy, dialysis, artificial respiration, blood transfusion, drip, etc.

In South Korea, there are two laws that regulate patients' decision to stop treatment. The law on cancer control ensures that cancer patients are eligible for palliative care. However, such assistance is limited to cancer patients. Physicians are not required to explain the terminal conditions to patients and their families, and there are no relevant provisions for informed consent. Another law passed in 2016, the Law "On the medical care in a hospice to prolong life", allows the incurable ill people aged 19 years and older to demand rejection of life-supporting treatment. This act was put into effect in February 2018. Life-support therapy is legally defined under the following conditions: cardiopulmonary resuscitation (CPR), hemodialysis, cancer treatments and artificial respirators. Korean doctors are more negative at active end of life (active euthanasia "Physician-assisted death – PAD" (death by a doctor) and suicide with the help of a doctor "Physician-assisted suicide" – PAS).

Key words: euthanasia, death, patient, right, life, doctor, treatment.